

တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲဘၣ်ဃး
ပှၤလိၢ်အိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်

Sgaw Karen edition

This translation was completed as a project of the
Burma Ethnic Research Group [BERG] and typeset
by Drum Publication Group.

We wish to acknowledge the help of all the many
people who generously assisted with translation
and editing.

Drum Publication Group
PO Box 66
Kanchanaburi 71000
Thailand

This publication has been sponsored by the office of the United Nations High
Commissioner for Refugees (UNHCR) in Thailand.

*Foreword to the Guiding Principles
by Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs
Mr. Sergio Vieira de Mello*

The humanitarian community is increasingly aware of the crisis of internal displacement which affects over 20 million people worldwide. While responsibility for the protection of IDPs rests first and foremost with national governments and local authorities, it is important for the international community to see how best it can contribute to enhancing the protection of IDPs in conflict and crisis situations. We must also design humanitarian assistance in such a way that it will promote the protection of IDPs.

Within the United Nations system, significant steps have been taken to enhance an effective and timely response to the needs of internally displaced persons (IDPs). The Inter-Agency Standing Committee (IASC) has entrusted me with the responsibility to act as Focal Point within the UN system for issues relating to the internally displaced. In discharging this mandate, I am committed to enhancing the capacity of the United Nations as a whole to respond to situations of internal displacement as well as to promoting strong coordination and a clearer division of institutional responsibilities and adequate support to operational agencies.

In this context, I welcome the issuance by the Secretary-General's Special Representative on IDPs of the *Guiding Principles on Internal Displacement*. These Principles, which are based upon existing international humanitarian law and human rights instruments, are to serve as an international standard to guide governments as well as international humanitarian and development agencies in providing assistance and protection to IDPs.

The IASC fully supports the Guiding Principles and has encouraged its members to share them with their Executive Boards and with their staff, especially those in the field, in order to ensure that the Principles are applied in their activities on behalf of internally displaced persons.

I believe that the Guiding Principles can play a significant role in raising awareness of the needs of IDPs, mobilizing support within the humanitarian community and helping field colleagues to find solutions when confronted with the protection and assistance needs of the internally displaced. The Principles will also assist governments in providing for the security and well-being of their displaced populations.

I hope that each of you will work to ensure the widest possible dissemination and application of the Guiding Principles, in order to achieve the much needed improvement in the status and treatment of internally displaced persons.

Introductory Note
by the Representative of the Secretary-General
on Internally Displaced Persons
Mr. Francis M. Deng

The international community is confronted with the monumental task of ensuring protection for persons forcibly uprooted from their homes by violent conflicts, gross violations of human rights and other traumatic events, but who remain within the borders of their own countries. Nearly always they suffer from severe deprivation, hardship and discrimination. It is to meet this challenge that the Guiding Principles on Internal Displacement were developed.

The Principles identify the rights and guarantees relevant to the protection of the internally displaced in all phases of displacement. They provide protection against arbitrary displacement, offer a basis for protection and assistance during displacement, and set forth guarantees for safe return, resettlement and reintegration. Although they do not constitute a binding instrument, these Principles reflect and are consistent with international human rights and humanitarian law and analogous refugee law.

The Principles were developed over several years pursuant to the mandate given to me in 1992 by the Commission on Human Rights and reinforced by subsequent resolutions of both the Commission and the General Assembly. Initially I was asked to study the causes and consequences of internal displacement, the status of the internally displaced in international law, the extent to which their needs are being addressed under current institutional arrangements, and ways to improve protection and assistance for them.

Accordingly, developing needed legal and institutional frameworks for the internally displaced and undertaking country missions to engage Governments and others in a dialogue on their behalf have been the main activities of my mandate. In collaboration with a team of international legal experts, I examined the extent to which internally displaced persons receive adequate coverage under international law and produced a "Compilation and Analysis of Legal Norms" (E/CN.4/1996/52/Add.2). The study found that while existing law provides substantial coverage for the internally displaced, there are significant areas in which it fails to provide an adequate basis for their protection and assistance. Subsequently, the Commission and the General Assembly requested me to prepare an appropriate normative framework for the internally displaced. This led to the drafting of the Guiding Principles which both restate existing norms and seek to clarify grey areas and fill in the gaps.

After I presented the Guiding Principles to the Commission in 1998, the Commission adopted a resolution taking note of the Guiding Principles and of my stated intention as the Representative of the Secretary-General to use them in my ongoing dialogue with Governments and all those whose mandates and activities relate to the needs of the internally displaced. The Commission also took note of the decision of the Inter-Agency Standing Committee, which had welcomed the Principles and encouraged its members to share them with their Executive Boards and staff, especially in the field, and to apply them in their activities on behalf of the internally displaced.

The Guiding Principles should provide valuable practical guidance to Governments, other competent authorities, intergovernmental organizations and NGOs in their work with internally displaced persons. It is my hope that they will be widely circulated and given practical application in the field.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲဘၣ်ဃးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်

တၢ်ကတိၤဆူၤန့ၣ် — တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်စိ

၁။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲတဖၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်လိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါၣ်အဲၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီး တၢ်အုၣ်ကီၤတဖၣ်လၢအဖိးမံးဒီးတၢ်ဒီးသဒၤပုၤလၢအဘၣ်တၢ်သုးဆူၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိး တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ ဒီးသဒၤဒီးဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဝဲဖဲတၢ်သုးဆူၣ်လီၤ အိၣ်လီၤဆိးအကတီၢ်ဒီးဖဲပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်က့ၤကဒါက့ၤအကတီၢ် မ့တမ့ၢ် ဖဲတၢ် က့ၤဆိလီၤက့ၤအလီၤအကျဲအကတီၢ်, မ့တမ့ၢ် ဖဲတၢ်မ့ၢ်က့ၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်တီၣ်ကဒါက့ၤအသး အဖၢမ့ၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

၂။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ အတၢ်ပညိၣ်န့ၣ်တၢ်မၤဖျါထီၣ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်စံး တၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤတကၤဘၣ်တကၤ မ့တမ့ၢ် ပုၤအဖုအကၤတဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်မၤဆူၣ်အိၣ် မ့တမ့ၢ် ပုၤလၢဘၣ်ဃုၢ်ပုၤဖျါအသး မ့တမ့ၢ် ပုၤလၢအဘၣ်ဟံၣ်တုၢ်ကွၢ်အဟံၣ်အသိ မ့ၢ်ဂ့ၢ်, မ့တမ့ၢ် အလီၤအကျဲလၢအိၣ်ဆိးန့ၢ်သါတုၢ်ဝဲတဖၣ်လီၤဆိဒၣ်တၢ်ပုၤလၢအ ဘၣ်ဃးဆုးဃုၢ်ပုၤဖျါအသးဒီးတၢ်ဒုးလိၣ်ယၤလိၣ်သး, တၢ်တၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤအဒိၣ်အ မ့ၢ်, တၢ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်တတၢ်တန့ၢ်အိၣ်ထီၣ်အသးလၢန့ၤဆၢၣ် မ့တမ့ၢ် ပုၤကညိအသိမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးမ့ၢ်ပုၤတဖၣ်လၢအတၢ်န့ၣ်ဘၣ်ထံဆၢၣ်တၢ်ဆၢၣ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ.

၃။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ် ဒုးသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပုၤတၢ်ဒီးလၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤအပူၤအိၣ် ဝဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်သဲးစး **International Human Rights Law** ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်အပူၤဂီၢ်တၢ်ထွဲတၢ်လိၣ်အသဲးစး **International Humanitarian Law** တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤဟံးစုန့ၣ်ကျဲဝဲ—

- (က) ဘီမိုဇာဖိုင်ကရားနဲ့ရှည်ခံကျွန်းကျွန်းအခင်းစားဘဏ်ထွက်ထုတ်လိက်ပူးပေါင်းအိတ်ကမ့်တဂါကသုမေတီးအဂီဂ်
- (ခ) ထံကိုတဖန်ဖဲအဘဏ်ကွမ်ဆာန်မဲဒီးပုလီအိတ်ကမ့်တဖန်အတဂ်ဂ်လီဆီပဂ်ထီဂ်အခါအဂီဂ်
- (ဂ) ခိဂ်နုပုဘဏ်မုဘဏ်ဒါတဖန်, ပုအဖုအကရါတဖန်ဒီးကဗျဂ်လၢအဘဏ်ထွဲလိာ်သးဒီးထံလိဂ်ပုပုလီအိတ်ကမ့်အဂ်ဂ်သုဂ်တဖန်
- (ဃ) ထံကိုတဘုဒီးတဘုဂ်အတဂ်ကရါကရိတဖန်ဒီးကဗျဂ်သဘျကရါအတဂ်ကရါကရိတဖန်ဖဲအဘဏ်မဲဝဲတဂ်ဂ်လၢအဘဏ်ထွဲဒီးပုလီအိတ်ကမ့်တဖန်အခါအဂီဂ်နုဂ်လီၤ.

၄။ တဂ်နုဂ်ကျဲအတဂ်သိတ်တဂ်သီတဖန်အံကြါလၢတဂ်ရါလီဒီးဖူးကါအီၤလဲၤလိာ်တသ့ဖဲအသ့နုဂ်လီၤ.

အကုဂ် (၁) — တဂ်သိတ်တဂ်သီမိဂ်ပုဂ်တဖန်

တဂ်သိတ်တဂ်သီ (၁)

၁။ ပုလီအိတ်ကမ့်တဖန်အံၤ ကမ့ၢ်လၢဘဏ်တဂ်အခွဲးအယာ်လၢအပွဲးဒီးတဂ်သဘျုလၢအဘဏ်ဃးဒီးဘီမိုဇာဘဏ်ဒီးတဘုဂ်ဒီးထံလိဂ်ပုပုလီအသဲးတဖန်အပူၤနုဂ်ထံသီးပုလီဒီးပုလီအိတ်ဆိးလၢထံကိုတဖန်နုဂ်အပူၤလၢပုပုလီ. လၢအမ့ၢ်လၢဘဏ်ခွဲးယာ်ဒီးတဂ်သဘျုတမံၤလဲၤလိာ်အပူၤတဂ်နီၤဖးအပတ်ဂ်လီၤဆီဒဂ်တဂ်ခိဖျါအဝဲသုဂ်မ့ၢ်ထံလိဂ်ပုပုလီအိတ်ကမ့်အယံနုဂ်တသ့ဘဏ်.

၂။ တဂ်သိတ်တဂ်သီတဖန်အံၤအပူၤ တအိတ်ဒီးတဂ်ကွမ်လိာ်သးဖဲလၢပုတဂါဘဏ်တဂ်ဘဏ်ကွမ်ဆာန်မဲဒီးကွမ်မုဂ်လၢထံကိုအါဘဏ်ကွမ်မုဂ်သဲးတဂ်ဘျုအဖီလာ်လီၤဆီဒဂ်တဂ်လၢအဘဏ်ထွဲဒီးတဂ်မဲၤသံလီၤတုဂ်ကလုာ်, ပုဟီဂ်ခိတ်ဖိကွမ်မုဂ်ဒီးဒုးယၢကွမ်မုဂ်တဖန်နုဂ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂)

၁။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ ကဘၣ်တၢ်လူၤပိၤမၤထွဲအိၤလၢကယံၣ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤ တဖၣ်, ပုၤအဖုအကရၢတဖၣ်ဒီးပုၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ်ဒီးသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လူၤထွဲ ပိၤထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤတဖၣ်ဒီးပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်, ပုၤအဖုအကရၢတဖၣ်ဒီးပုၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ်ဒီးတဂၤန့ၣ်ဘၣ်.

၂။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ တၢ်တဘၣ်ထုးထီၣ်အခိပညိၣ်ဒီးသိးကမၤပံ, မၤလီၤဆီ မ့ တမ့ၢ် ထုးဖးကွဲၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဖိၣ်ဖိၣ်ယၢ်အသံ ဖးတဖၣ်အပူၤ, မ့တမ့ၢ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ် အသံစးအပူၤ, မ့တမ့ၢ် ထံလီၤကီၢ်ပူၤခွဲးယၢ်လၢဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်အပူၤလီၤဆီဆီ ဒၣ်တၢ်တၢ်ဃုတၢ်အိၣ်ကဒုလၢထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂၤခွဲးယၢ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၃)

၁။ ထံကီၢ်အပူၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်မၤမူဒါလၢကဟ့ၣ်တၢ်ဒိသ ဒၢဒီးတၢ်မၤစၢၤပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အိၣ်လၢအတၢ်ပၤဟီၣ်ကဝီၤပုၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢကယုဒီးဒီးန့ၢ်ဝဲတၢ်ဒိသဒၢဒီးတၢ်မၤစၢၤ ဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်လၢပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်အံၤကအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တ ဘၣ်မၤအၢမၤလီၤဒီးစံၣ် ညီၣ်အိၣ်လၢအယုထီၣ်တၢ်ဒိန့ၣ်အယီၤဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၄)

၁။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤတၢ်ကရူၤကးအီၤပူၤဖျဲးဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အန့ၣ်အဆၢၣ်အ
မ့ၢ်ပုၤကလုာ်, ဖံးခိအလွၢ်, မုၢ်ခါ, ကျိၣ်, တၢ်ဘါ, တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်, ထံၣ်ကီၢ်သဲး
မုတမ့ၢ် တၢ်ထံၣ်ဆိက မိၣ်အဂုၤအဂၤ, ကလုာ်ဂ့ၢ်ပီပုၤထူလံၤဖိ, တၢ်အိၣ်ဖိးသဲးစး
မုတမ့ၢ် ပုၤအတၢ်အိၣ်အသးဒ်အမ့ၢ် သးအန့ၣ်မၤတၢ်တကဲ, တၢ်စ့ၢ်လီၤခိၣ်ခိၣ်တအိၣ်,
တၢ်ဟဲလီၤစၢၤ မုတမ့ၢ် တၢ်ဒ်န့ၣ်အသးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တနီၤဒ်သိးဖိသ့ၣ် (လီၤဆိဒ်တၢ်ပုၤလၢအမၤတၢ်လၢပုၤကျိၤတကဲ)
မိၣ်အိၣ်ဒီးဟုးသး, မိၣ်အိၣ်ဒီးဖိဆံး, ပိၣ်မုၢ်လၢအဘၣ်ကဲဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်န့ၢ်, ပုၤလၢအဖံး
တကဲမၤတကဲ, ပုၤမ့ၢ်တၢ်ပုၤတၢ်တဖၣ်တြၢၤဒီးတၢ်ဒိသဒၤဒီးမၤစၢၤအိၣ်အတၢ်လိၣ်
အိၣ်အသးဒီးတၢ်လိၣ်လီၤဆိတမံၤမဲၤအဖီခိၣ်တၢ်ကဘၣ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲအီၤန့ၣ်လီၤ.

**အကုၣ် (၂) — တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒိသဒၤလၢတၢ်ဘၣ်
ဟံၣ်တၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိး**

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၅)

ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤခဲလၢၣ်ဃုာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ချၢပုၤဟူးဂဲၤမၤစၢၤတၢ်ကရၤတဖၣ်ကဘၣ်ဟံ
ကဲဒီးအုၣ်ကီၤအသးဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ကဟံၣ်ကဲမုၢ်ဒါလီၤဘၣ်အီၤတဖၣ်ဒ်ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အ
သဲးအိၣ်ဝဲအသးဃုာ် ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်စိဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်အသဲးစးလၢတၢ်ဂ့ၢ်
တမံၤလၢၣ်အဖီခိၣ်ဒ်သိးကတြိဒီးဟးဆဲးတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်
ဘၣ်ဟံၣ်တၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၆)

၁။ ပုၤကူပုၤကညီကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်တၢ်ကဒိသၤန့ၢ်အိၣ်ဒီးသိးအသုတဟံၣ်တၢ်ဘၣ်အလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိး မ့တမ့ၢ် ဟံၣ်ဃီလီၢ်ကျဲၤလၢမိၢ်ပၤဖဲဖုဟ့ၣ်သါတၢ်အိၣ်တဖၣ်ခိဖျါတၢ်ကလုၢ်တဖိးသဲးစးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ၂။ တၢ်ကလုၢ်လၢအတြီတၢ်သုးဆူၣ်လီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးအပူၤပၣ်ဃုာ်ဝဲ -
- (က) တၢ်နီၤဖးဖးသုးဝါသနူ (တၢ်မၤလီၤမၤကလုၣ်ဒူၣ်) မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤတၢ်ဒ်န့ၣ်တမံၤမဲၤလၢအလီၢ်ပလီၢ်အသးတဖၣ်လၢအညိၣ်ဝဲဒီးသိးကဆိတလဲၤကွၢ်ကလုၢ်ဒူၣ်, တၢ်ဘါ မ့တမ့ၢ် ကလုၣ်အတၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်သးလၢအမၤဘၣ်ဒိပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အနီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်အခါ
 - (ခ) လၢစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အခါ, တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢလၢကဗျၢၢ်အဂီၢ်တအိၣ်ဝဲဘၣ်. မ့တမ့ၢ် သုးဂုၤဝီတၢ်ဂုၤအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်အခါ
 - (ဂ) လၢတၢ်မၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤဖးဒိၣ်အပူၤတၢ်တမၤဘၣ်တသ့ဘၣ်အဃိဒီးဘၣ် ကွၢ်ကဟံၣ်ကဗျၢၢ်အတၢ်ဘၣ်သး
 - (ဃ) ဖဲတၢ်တတၢ်တနါ (န့ဆၢၣ်အမၤဟးဂီၤ) အိၣ်ထီၣ်အဖီခိၣ်အလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်သုးကွၢ်ကဗျၢၢ်အခါဒီး
 - (င) ဖဲတၢ်ဖူးကါတၢ်သုးဆူၣ်လီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးအတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်စံၣ်ညိၣ်ပုၤဂီၢ်မ့ၢ်အသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲၤတၢ်မၤအံၤ တဘၣ်တံၢ်တၢ်ယံၣ်န့ၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်သးလိၣ်ဘၣ်ဝဲအဖီခိၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၇)

၁။ တၢ်သုးကွၢ်ပုၤကညီတဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်စံၣ်ညိၣ်တၢ်လၢအဂ့ၢ်ကတၢ်ဂါသၢပျၢၤပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤ ဘၣ်ထွဲတဖၣ်ကဘၣ်အုၣ်ကိးဝဲလၢအယုတုၢ်လဲၤဝဲကျဲအဂၤကစီဒိအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တထံၣ်န့ၢ်ကျဲအဂၤနီၣ်တဘိလၢဘၣ်တစီတၢ်ကဘၣ်ယုကျဲလၢတၢ်သုးလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်အစ့ၤကတၢ်ဂါဒီးတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတၢ်ကမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အစီၤကတၢ်ဂါန့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမီၤတဖၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်ကီၤတဖၣ်ဖဲတၢ်သးကွၢ်ပုၤလီၤအိၣ်တဖၣ်အလီၤအိၣ်ဆိးအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အုၣ်ကီၤသးလၢပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၤ, အတၢ်အိၣ်န့ၣ်ဂံၢ်န့ၣ်ဘါ, အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲးတၢ်ကဆၢကဆီတဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဝဲတုၤလီၤတီၤလီၤပျဲးဒီးတၢ်သးခဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်အုၣ်ကီၤသးတဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီၤလၢပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အဟံၣ်ဖိယိဖိဇူၣ်ဖိထၢဖိအပူၤဟံၣ်ဖိယိဖိတဖၣ်တဘၣ်လီၤမုၢ်လီၤဖးလိၢ်အသးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်သးကွၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအတၢ်မၤလၢၤ အတမ့ၢ်ဘၣ်ဖဲဖုကဝဲၤတၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂူၢ်ဒီးတၢ်တတၢ်တန့ၣ်အဂီၢ်ဂီၢ်အူၤအခူအခါအပတီၢ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်အုၣ်ကီၤသးလၢလၢလၢတၢ်တတၢ်ကဘၣ်တၢ်လူၤပိၣ်မၤထွဲအီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ -

(က) တၢ်စံၣ်ညီၣ်တၢ်လီၤဆိဒ်တၢ်အီၤ ကဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢထံကီၢ်အပူၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမီၤလၢသဲ စးဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤအီၤတၢ်အတၢ်ကလုၢ်အသိးတဖၣ်မဲၤမဲၤ (ခ) ဒ်သိးတၢ်အုၣ်ကီၤကအိၣ်ဝဲလၢပုၤလၢအဘၣ်သးကွၢ်အီၤတဖၣ် ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအလီၤမၤန့ၣ်အီၤဒီးကန့ၢ်ဘၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအသိးအဂီၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲကဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ကစီၣ်အလၢအပူၤလၢတၢ်သးကွၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအဂီၢ်အကျိၤ

(ဂ) တၢ်ကဘၣ်ဃုၤမၤန့ၢ်ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်သးလၢအသဘူၤ.

(ဃ) ပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမီၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် ကဘၣ်ကျဲးစးဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်ဒ်သိးကဟံၣ်ဖိမၤသကိးတၢ်, လီၤဆိဒ်တၢ်ပိၣ်မ့ၢ်လၢကသးကျဲၤကတီၢ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤတဖၣ်အဂီၢ်.

(င) ဒ်အလီၤအိၣ်ဝဲအသိးသဲစးအပူၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါလၢအန့ၢ်စိန့ၣ်ကမီၤ, လၢအကံၢ်အစိအိၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဝဲဒ်သဲစးအတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဖိခိၣ်

(စ) တၢ်အခွဲးအယၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဘၣ်တုၤလၢအတုၤလီၤတီၤလီၤတဖၣ်, ဃုာ်ဒီးသဲစးပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါန့ၣ်စိန့ၣ်ကမီၤလၢအကြးအတၢ်စံၣ်ညီၣ်တၢ်တၢ်ကွၢ်ကဒါကျဲၤအီၤတဖၣ်ကဘၣ်တၢ်ပိၣ်မ့ၢ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၈)

၁။ တၢ်သးကွၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးလၢအကဲထီၣ်တၢ်ထီၣ်ဒါခွဲးယၢ်ဘၣ်သး ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အသးသမ့ၤ အသးအသ့ၣ်လၢကဝီၤ, တၢ်သဘျီဒီးအတၢ်ဘၣ်တၢ်အကဲလၢတဖၣ်န့ၣ်တၢ်တဘၣ်မၤအိၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၉)

၁။ ထံကီၢ်တဖၣ်အမူအဒါအိၣ်လီၤဆိးဒၣ်တၢ်လၢကဒိသဒၢတၢ်သးဆူၣ်ပုၤတူၢ်ဖိ, ကလၢနဲးဖိ, ပုၤတူၢ်စံၣ်တူၢ်ပဲ, ပုၤကွၢ်သီ, မဲးတဲးလဲးဒီးပုၤလၢအသးန့ၣ်အသးလၢဟီၣ်ဒၣ်ကပံၤအတၢ်ဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

**အကူၢ် (၃) — တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒိသဖၢဖဲတၢ်သး
ကွၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအဖၢမုၢ်**

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၀)

- ၁။ ပုၤတူၢ်ပုၤတူၢ်ကညီကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢအန့ၢ်သါဟံၣ်ဒၣ်လၢ သဲးကဒိသဒၢအသးသမ့ၤအိၣ်လီၤ. ပုၤတၢ်မၤအသးသမ့ၤတဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤ, ဟံးထီၣ်ကွၢ်အိၣ်လီၤတဖၣ်ဖိးသဲးန့ၢ်ဘၣ်. ပုၤလီၤအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒိသဒၢအိၣ်လီၤဆိးဒၣ်တၢ်လၢ- (က) တၢ်မၤသဲးလီၤတူၢ်ကလုာ် (ခ) တၢ်မၤသဲး (ဂ) တၢ်မၤသဲးမၤဝီၤလၢအတဖိးသဲးမ့ၤတဖၣ်တၢ်မၤသဲးန့ၢ်လၢအဂ့ၢ်အကျိၤတအိၣ် (ဃ) ပုၤလီၤမၤခိဖျါတၢ်မၤဆူၣ်, ပုၤဃုာ်ဒီးတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်ပုၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဖိၣ်ဃုာ်ကယံၤ ပုၤလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ထဲဖျါအိၣ်, တၢ်မၤပျါလၢကမၤသဲးတၢ်အိၣ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ၂။ တၢ်မၤဒၢၤပၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ပၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တၢ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအကျဲၤအဝဲသ့ၣ်တမၤတၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်လိာ်ဆိးက့ၢ်လိာ်သးဒီးတၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ် န့ၣ်တၢ်တြီအီၤလီၤဆိဒၣ်တၢ်-
 - (က) တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤလီၤလီၤ, မ့ၢ်တမ့ၢ် ပၣ်ဃုာ်ဒီးတၢ်ပျဲအိၣ်တကျါဖဲတၢ်လီၤလၢ တၢ်လဲၤထီၣ်ဒုးကကျါသ့ဝဲအလီၢ်
 - (ခ) တၢ်ဟံၣ်ဝံၤသံလီၤဒီးတၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဒုးအကျဲတဘိ
 - (ဂ) တၢ်သူကကျါလၢကကဲထီၣ်သုးအကတီၢ်တဘၣ်လၢကတြီန့ၢ်သုးအဒုၣ်အဒါမ့ၢ်ပုၤ, ဖဲသုးလဲၤထီၣ်ဒုးတၢ်အခါမ့ၢ်ပုၤ
 - (ဃ) တၢ်ခး, တၢ်ဒုးပုၤလၢအအိၣ်လၢအဒဲကတီၢ်, အလီၢ်အကျဲလၢအအိၣ်ဆိးဝဲမ့ၢ်ပုၤဒီး
 - (င) တၢ်သူဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၁)

၁။ ပုၤကျဲပုၤကညီကိးဂၤအိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢအသုးအသ့ၣ်အဂီၢ်, ခိၣ်န့ၣ်ဒီးသကးပလးအတၢ်လၢတၢ်ပွဲၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ၂။ ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်အတၢ်သဘူမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဃံးအိၣ်ပုၤ, ကဘၣ်တၢ်ဒီးသဒၢအီၤလၢ-
 - (က) တၢ်ဖိၣ်မံၤဆူၣ်, တၢ်မၤကၢၢ်စုခိၣ်က့ၢ်ဂီၤ, တၢ်မၤဆါပယု, တၢ်မၤဆါသး, တၢ်မၤတလီၤပုၤကျဲပုၤကညီ, မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်မၤသးဒုးသပိၤဒီးတၢ်မၤအရၢၢ်အစၢၢ်လၢအဘၣ်ဒ်ပုၤအသုးအသ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢအတၢ်ဒုးလၢပိၤမ့ၢ်ပုၤ, ပိၣ်ခွါမ့ၢ်ပုၤလၢအမ့ၢ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤတဖၣ်, တၢ်မၤဆူၣ်မၤသဲသဲအတၢ်မၤမ့ၢ်ပုၤ, မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်မၤတၢ်ဒုးတဘၣ်တဖၣ်လၢလၢပၤ
 - (ခ) တၢ်မၤဆူၣ်မၤက့ၢ် မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်ဒ်န့ၣ်အသိးတဖၣ်မ့ၢ်ပုၤ, ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကျဲကွံၣ်ပုၤလၢတၢ်ပျဲဆူၣ်ပျဲန့ၢ်အဂီၢ် တၢ်ဖူးကါဆူၣ်အီၤလၢတၢ်ကလၢကလၢလီၤအတၢ်မၤမ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်ဖိၣ်ဒ်ဖိသ့ၣ်
 - (ဂ) တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤလၢ အမၤဒါတၢ်ထီၣ်တၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤလၢလၢတၢ်လီၤလၢအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်မၤပျံၤမၤဖျဲးဒီးတၢ်ထီၣ်ဂၤထီၣ်တၢ်ဒ်သီးလၢထးသ့ၣ်တဖၣ် သ့တအိၣ်ထီၣ်ဝဲ အဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်တြိအီၤလီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၂)

၁။ ပှၤကူပှၤကညီကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ၊ အနီၣ်ကစၢ်အတၢ်သးသ့ၣ်ဒီးအတၢ် ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်လီၤ. တၢ်တဘျီဖီၣ်ဃၢအိၣ် မ့တမ့ၢ် ဖီၣ်ဒုးဃၢနီၣ်ဖါအီၤနီၣ်တဂၤ ဘၣ်.

၂။ လၢတၢ်ဟ့ၣ်ပှၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ကတုၤလီၤတီၤလီၤဝဲအဂီၢ်တၢ် ဖီၣ်ကယၢ်အီၤလၢပျံၤထီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဒုးဃၢအိၣ်လၢဒဲကဝီၤမ့ၢ်ဂ့ၤတသ့ဘၣ်. အလီၢ်မ့ၢ် အိၣ်စဲးဃဲၤနီၣ်နီၣ်လၢတၢ်ကဘျီဒုးဃၢ, ပၤဃၢအိၣ်နီၣ်နီၣ်အသိးတခီတၢ်ဆၢကတီၢ်တ ဘၣ်ယံၣ်ဝဲဒိၣ်န့ၣ်တၢ်အိၣ်သးလိၣ်ဘၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အသိးန့ၣ်ဘၣ်.

၃။ ခိဖျါလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဟံတုၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအယီ တၢ်မ့ၢ်ဖီၣ်အိၣ်ဒီးဖီၣ်ဃၢကယၢ် အီၤလၢတၢ်မၤတဖိးသဲးဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘျီဒိသဒၢအီၤန့ၣ်လီၤ.

၄။ တၢ်တဘျီဖီၣ်ဒီးကမဲပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်နီၣ်တမံၤအယီဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၃)

၁။ လၢတၢ်ဒုးသုးဒုးသံၣ်အပူၤန့ၣ် ဖိဒဲးသ့ၣ်လၢအဘၣ်ဟံတုၢ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးတဖၣ် တၢ်တဘျီလိၣ်ဘၣ်အိၣ်, တၢ်တဘျီဟ့ၣ်အခွဲးဒီးတၢ်တဘျီမၤအီၤတၢ်မၤလၢအ ဘၣ်ထွဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်အသးတၢ်နီၤဖးဟံၣ်ပီၣ်အိၣ်ဒီး သူၤအိၣ်လၢတၢ်ထၢသးလၢပုၤဖီၣ်စုကဝဲၣ်ဂံၢ်ဘၣ်ကရၢၢ်တခါလၢလိၤအပူၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ် ဒိတဒၢအိၣ်လီၤ. လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအၤမၤသီ, တၢ်မၤတၢ်ပုၤကူပုၤကညီ မ့ တမ့ၢ် တၢ်မၤလီၤရၢၢ်လီၤစၢၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်တူၢ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဖဲၣ်ညိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢတၢ်ဂ့ၢ်တမံၤလၢလိၤအဖီခိၣ် တၢ်တြီၤဟံၣ်တၢ်ထၢဖီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဆူသးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၄)

၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်ကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်သဘူၤခွဲးယၢ်လၢ ကသးကလဲးအသးဒီးကယုထၢ န့ၢ်တၢ်လီၤလၢကအိၣ်ဝဲဆိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ လီၤဆိဒၣ်တၢ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သဘူၤခွဲးယၢ်လၢ ကန့ၣ်လီၤဟးထီၣ် ဘၣ်လၢအဒိကစီၤဒီးဆူတၢ်လီၤအဂ့ၤအဂၤတဖၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၅)

- ၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီး
- (က) ခွဲးယၢ်လၢကယုန့ၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢလၢလီၤအဂၤဖဲထံကီၢ်တဘျီအပူၤ
- (ခ) ခွဲးယၢ်လၢကဟးထီၣ်လၢအထံအဂီၢ်
- (ဂ) ခွဲးယၢ်လၢကယုန့ၢ်တၢ်အိၣ်ကဒုလၢထံကီၢ်အဂၤတဘျီအပူၤဒီး
- (ဃ) ခွဲးယၢ်လၢကဒိသဒၢအသးလၢ တၢ်မၤဆူၣ်အကျၢ်ကဒါဆူအဂီၢ်, မ့တမ့ၢ် က ဘၣ်က့ၤအိၣ်ဆိးဝဲအလီၢ်ဖဲတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအတၢ်သဘူၤသးသမ့ၤဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၆)

၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်ကိးဂၤအိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢ ကသ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲအဘျးအတၢ်လၢအလီၤ မၢ်ကွဲၣ်တဂၤ အဘျီအတီၢ် ဒီးအိၣ်ဆိးဝဲလဲၣ်ဖဲလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤန့ၢ်စီန့ၢ်ကမီၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် ကကုၢ်ကျဲးစးဃုသ့ၣ်ညါစၢၤပုၤလီၤအိၣ်က မ့ၢ်လၢအလီၤမၤတၢၢ်အဘျီအတီၢ် လၢအမ့ၢ်အဝဲအိၣ်ဝဲဖဲလဲၣ်ဖဲလဲၣ်အဂ့ၢ်ကယုတၢ် မၤစၢၤလၢထံၣ်ဂ့ၢ်ကတၢၢ်ကရၢကရီၤလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မၤအဝဲအံၤတဘျီ ဘျီဒီးကမၤသးဝဲအဂီၢ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဃီထံသ့ၣ်ညါန့ၢ်ဝဲပုၤလီၤမၤအံၤအဂ့ၢ်အ ကျီၤလဲၣ်န့ၢ်တၢ်ကစီၣ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကဘျီဒုးသ့ၣ်ညါက့ၤပုၤလီၤမၤတၢ် ဂၤအံၤအဟံၣ်ဖိဃီအဘျီကတၢၢ်အပုၤန့ၢ်သါတၢ်တဂၤၤန့ၢ်လီၤ.

၃။ ပုၤန့ၢ်စီန့ၢ်ကမီၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် ကကုၢ်ကျဲးစးဃုထံၣ်ပုၤလီၤမၤတၢၢ်အစီၣ်ဒီး ဒုးတဲပုၤလၢအမ့ၢ်မတၢၢ်တဝဲၤကဒိသဒါအီၤလၢတၢ်ဟံးန့ၢ်ကွဲၣ်တၢ်လၢပုၤသံတဂၤ အလီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, မၤပးဂီၤ အကုၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးကဆုၤန့ၢ်က့ၤပုၤန့ၢ်သါတၢ်တဂၤၤအစီၣ် မ့တမ့ၢ် ကန့ၢ်လီၤ.ဘါလီၤကွဲၣ်အီၤဂ့ၢ်ဘၣ်ဘၣ်ဒ်အကြၢၤဝဲဘၣ်ဝဲအသိးန့ၢ်လီၤ.

၄။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်လီၤန့ၢ်တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါပၤနီၣ်ဝဲဒီးဟ့ၣ် တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအီၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကိးကပၤဒဲးအစီၣ်န့ၢ်လီၤ. ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ် ဒီးခွဲးယာ်လၢကလဲၤကွဲၣ်ကတီၢ်အဘျီအတၢ်လၢအသံတဂၤၤအသ့ၣ်ခိၣ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၇)

၁။ ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဟံၣ်ကဲအဟံၣ်ဖိဃီဖိအတၢ်အိၣ်မ့ၢ်အဂီၢ်န့ၢ် လီၤ.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အဟံၣ်ဖိဃီတဖၣ်လၢ အသးအိၣ်အိၣ်ဆိးတပုၤဃီဒီးအန့ၢ်ဖိထၢ ဖိတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးအယာ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၃။ န့ၢ်ဖိထၢဖိလၢအဘၣ်အိၣ်လီၤမုၢ်မုၢ်ဖိဖိဖိလၢ ကသးကွဲၣ်အလီၤအိၣ်လီၤဆိးအဃိ လီၤဆိဒ်တၢ်န့ၢ်ထၢလၢအအိၣ်ဒီးဖိဆဲးတဖၣ်န့ၢ်ကြၢၤလၢတၢ်ဒုးအိၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ် တပုၤဃီချီတသ့ဖဲအသ့န့ၢ်လီၤ. ပုၤန့ၢ်စီန့ၢ်ကမီၤဘၣ်မ့ၢ်ဘၣ်ဒါတဖၣ်ကကျဲးစးဖိးဆိး ဆၢဘၣ်ဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်အတၢ်သံကွဲၣ်ဝဲၤကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီးမၤသးတၢ်ဒီးကရၢ ဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝဲဘၣ်ထွဲအတၢ်လီၣ်လၢအမၤတၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်ရီၣ်ဖိၣ်က့ၤဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢ အလီၤဖးတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

၄။ ပုလီၤအိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်အပူၤဟံၣ်ဖီလၢ အတၢ်သဘျုးတၢ်ဖိၣ်ပံးအံၤခိၣ်တၢ်ဖိၣ်
 ဃၢၣ်ပၤယၢ်မ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိၣ်အံၤလၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ်အံၤ အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢ
 ကအိၣ်ဆိးဝဲတပူၤဃီဒီးအပူၤဟံၣ်ဖိၣ်ပီဖီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၈)

၁။ ပုလီၤအိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီးခွဲးယၢ်လၢ ကအိၣ်မူဘၢဝဲလၢတၢ်အိၣ်မူအပတၢ်ဒ်
 အကြၢၤဝဲ ဘၢဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

၂။ အစုၤကတၢၢ်ကွၢ်ဖဲတၢ်မၤအသးတမံၤလၢလၢ, ဒီးဖဲတၢ်နီၤဖးတၢ်အခူၣ်အဆၢတၢ်
 အိၣ်ဝဲဘၢအပူၤန့ၣ်, ပုၤန့ၣ်ဖီန့ၣ်ကမီၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤအိၣ်တဖၣ် ဟံၣ်ကအူၣ်ကီၤဝဲ
 လၢကဟ့ၣ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်အံၤလၢ-

- (က) တၢ်အိၣ်လၢအလိၣ်ဒိၣ်တဖၣ်ဒီးထံလၢကအိၣ်ဝဲ
- (ခ) ဟံၣ်ဃီအတၢ်အိၣ်ကဒုအပိးအလီ
- (ဂ) တၢ်ကူတၢ်သိးဒ်အကြၢၤဝဲဘၢဝဲဒီး
- (ဃ) ကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢအလိၣ်ဝဲယုၣ်ဒီးထံနီၣ်တၢ်ကဆွဲကဆိအတၢ်မၤ
 တဖၣ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အခူၣ်အဆၢဘၢန့ၣ်လီၤ.

၃။ လၢတၢ်ကရဲၣ်ကျဲးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤအကါဒိၣ်လၢ အလိၣ်တဖၣ်
 အဂီၢ်တၢ်ကဘၢဂုၢ်ကျဲးစးလီၤဆီဝဲလၢပိၣ်မုၢ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤလၢကမၤ
 သကိးဃုၢ်တၢ်လၢလၢပုၤလီၤတၢ်မၤအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၉)

၁။ ပုလီၤအိၣ်ကမံၣ်လၢအဆူးဆါဘၢဒိဘၢထံးဃုၢ်ဒီးအကုအကွဲၣ်ခဲလၢတဖၣ်န့ၣ်
 ကဘၢဒီးန့ၣ်ကသံၣ်ကသီဒီးတၢ်အံးတၢ်ကွၢ်, တၢ်ယါဘျါအလၢအပူၤဒ်အလိၣ်ဘၢဝဲ
 အသိးအထီၣ်ဘးကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအလီၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်ကဒီးန့ၣ်
 ဘၢဝဲစ့ၢ်ကီၤပုၤဂုၢ်တၢ်တီၤစၢၤမၤဒီးခိၣ်န့ၣ် Psychological တဖၣ်အတၢ်အံးတၢ်
 ကွၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အခူၣ်အဆၢဘၢန့ၣ်လီၤ.

၂။ တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးလီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်လၢ၊ ပိၣ်မ့ၣ်အတၢ်အိၣ်အိၣ်အိၣ်
ဒျါလၢအလိၣ်ဝဲတဖၣ်အဂီၢ် ဃုၣ်ဒီးတၢ်အံးထွဲဘၣ်ထွဲကဟုကယၢ်ပိၣ်မ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်
အိၣ်အိၣ်အိၣ်ဒျါလၢအမ့ၢ် တၢ်အံးကွၢ်ကဟုကယၢ်ပိၣ်မ့ၣ်လၢအအိၣ်ဒီးဟုးသးပိၣ်ဆံးတ
ဖၣ်တကးဒံးဘၣ်တၢ်ကမၤစၢၤစ့ၣ်ကီးပိၣ်မ့ၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤအၢၤမၤသီ၊ မၤတေၣ်တၢ်
အီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်ကဘၣ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးလီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်လၢ၊ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်ဒီသဒၢတၢ်ဆါ
လၢအဘၣ်ကူဘၣ်ကံတၢ်သ့ဒီးတၢ်ဆါလၢအအိၣ်ထီၣ်ဝဲတဖၣ်ဃုၣ်ဒီး တၢ်ဆါအံး(၆)
လၢအကဲထီၣ်အသးလၢပုၤလီၤအိၣ်မ့ၣ်တဖၣ်အသိးအကျါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၀)

၁။ ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢ၊ တၢ်ကဟံကဲပနီၣ်အီၤဒဲးပုၤကညိတဂၤအသိးလၢသံ
စးအမဲၣ်ညါန့ၣ်လီၤ.

၂။ ဒံသိးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တထံၣ်အံၤ ကဘၣ်တၢ်လူၤထွဲအီၤတုၤလီၤတီၤလီၤလၢပုၤလီၤ
အိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ကသ့ဝဲန့ၣ်ပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ်ကထူးထီၣ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အလံာ်
အုၣ်သး၊ တၢ်မၤနီၣ်မၤပၤ၊ တၢ်အိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်လံာ်အုၣ်သး၊ တၢ်တုၤတၢ်ဖျါအလံာ်အုၣ်
သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်ပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ် ကမၤစၢၤထူးထီၣ်န့ၣ်စ့ၣ်ကီး
အဝဲသ့ၣ်လၢလံာ်အုၣ်သးအသီ မ့တမ့ၢ် မၤန့ၢ်ကဒါအဝဲသ့ၣ်အလံာ်အုၣ်သးလၢအလီၤ
မၢ်တဖၣ် ဒီးတၢ်တကြါမၤမၤဆုၣ်က့ၤပံးန့ၢ်အလံာ်လီၤလံာ်လၢအလီၤအိၣ်လီၤဆိးလီၤ
လံာ်အလီၤန့ၣ်ဘၣ်.

၃။ ပိၣ်မ့ၣ်ဒီးပိၣ်ခွါအခွဲးအယၢ်တဖၣ် ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ထံသိးတုၤသိးဒံသိးလၢကဒီး
န့ၣ်ဘၣ်လံာ်အုၣ်သးလၢအလိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒဲးန့ၣ်အသိးကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ
တၢ်ကကွဲးလီၤအနီၢ်ကစၢ်အမံၤဒၣ်ဝဲလၢ၊ တၢ်ထူးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အလံာ်အုၣ်သးတဖၣ်အ
ပုၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၁)

၁။ တၢ်တဘၣ်ပာ်းန့ၢ်ကွၢ်တၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအတတီတလီၤ, တၢ်တဖိးသဲးစးအပူၤလၢပုၤနီၤတဂံၤဘၣ်.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ် အတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဒီးအိၤတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒီးတဒၢအိၤဖဲတၢ်ကအိၣ်အသးတမံၤလၢလၢအကတီၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဘၣ်ပး:

- (က) တၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ဖျါဆူၣ်
- (ခ) တၢ်မၤဆူးမၤဆါအိၤလီၤလီၤ, မ့တမ့ၢ် တအိၣ်ဒီးတၢ်ဖဲထံပဲၣ်ဆးဒီးတၢ်မၤအၢမၤသီအဂၢၤတဖၣ်
- (ဂ) တၢ်သူအိၤဒ်တၢ်ဒီးသဒၢအပိးအလီၤဘၣ်ထွဲသုးဂ့ၢ်စိအတၢ်ပုၤတၢ်ဂဲၤ, အတၢ်ပညိၣ်
- (ဃ) တၢ်ဒုးကဲအိၤတၢ်အပိးလီၤလၢတၢ်မၤကၣ်အဂီၢ်ဒီး
- (င) တၢ်မၤဟးဂီၢ်အိၤမ့တမ့ၢ်တၢ်သူတၢ်စံၣ်ညိၣ်ပုၤဒိဖိဒိဂီၢ်အသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤအတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်တ့ၢ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒီးသဒၢပာ်းအိၤဒ်သိးတၢ်သူတမၤဟးဂီၤ, သုတသူကမ့ၢ်အိၤနီၤဖိ, တၢ်သူတပာ်းန့ၢ်အိၤနီၤဖိတဂ့ၢ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၂)

၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢအိၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ခိၣ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအ ဘၣ်ပာ်တၢ်လီၤ အိၣ်လီၤဆိးအယိ တၢ်တဘၣ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢလၢကမ့ၢ်လၢဘၣ်ဝဲလၢ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢအဖျါလၢလၢတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

(က) ခွဲးယၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သဘျုလၢ တၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမး, ကအိၣ်ဒီးသးအခိၣ်ဂ့ၢ်ဒၣ်ဝဲ, တၢ်ဘျုတၢ်ဘၢမ့တမ့ၢ်တၢ်ဖျါတၢ်န့ၢ်, တၢ်ထံၣ်ဆိကမိၣ်ဒီးတၢ်တဲဖျါထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

- (ခ) ခွဲးယၢ်လၢကဃုန့ၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီးန့ၣ်လီၤမၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်အတၢ်မၤတဖၣ်
- (ဂ) ခွဲးယၢ်လၢကကရၢကရိးန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢပုၤအကျါအပူၤပုၤဒီးတၢ်သဘျုတၢ်ထံသိးတုၤသိး

- (ဃ) ခွဲယှက်လာကတည်းကတည်းက နှစ်လီမေးတော်တော်ထွဲဒီးပဒိဒိဒီးကမျှာဂ်ဝ်ဝ်အတော်မေးတဖန်ဗုဒ္ဓဒီးယှက်လာတော်စူးကါဘန်ခွဲယှက်လာအလီအိန်ဝဲတဖန်
- (င) ခွဲယှက်လာကစူးကါကျိန်လာအသုန်ညါနီပာဂ်ဝဲတဖန်မဲအဂ်သုန်တဖန်နုန်လီလီ

တၢ်သိန်တၢ်သီ (၂၃)

၁။ ပုၤကူပုၤကညီကိးဂၤအိန်ဒီးခွဲယှက်လာတၢ်ကူဘန်ကူသုအဂ်ဂီၢ်

၂။ ဒ်သိးပုၤလီၤအိန်ကမံတဖန် တၢ်ကဟ့ၣ်အိၣ်ခွဲယှက်အဲၣ်အံၤတုၤလီၤတီၤလီၤအဂ်ဂီၢ်, ပုၤန့ၣ်ဖိန့ၣ်ကမီၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတဖန်ကအုန်ကီၤဝဲလၢပုၤသုန်တဖန်နုန်အဂ်ဂီၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပုၤလီၤအိန်ကမံတဖန်ကဒီးန့ၣ်ဘန်တၢ်ကူဘန်ကူသုလာအပူၤတအိန်ဒီးလၢတၢ်သိန်တၢ်သီလၢကဘၣ်မၤလီၤတၢ်အစုၤကတၢ်တီၤဖျၢန်ကိၣ်အဂ်ဂီၢ်, တၢ်ကူဘန်ကူသုကဘၣ်ပၤကဲအဲၣ်သုန်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, အကျိန်ဒီးတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါနုန်လီၤ

၃။ တၢ်ကဘၣ်ကျဲးစးအုန်ကီၤအသးလီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢ ပိၣ်မုၢ်ဒီးဖိသုန်ပိၣ်မုၢ်တဖန်ကအိန်ဒီးတၢ်ထဲသိးတုၤသိးလၢ ကန့ၣ်လီၤမၤသးကိးတၢ်လၢ တၢ်ကူဘန်ကူသုအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤလၢပုၤပုၤ

၄။ လၢပုၤလီၤအိန်ကမံတဖန်အဂ်ဂီၢ် ကူသုဒီးတၢ်သိန်လီၤအတၢ်မၤစၢၤကဘၣ်အိန်လၢပုၤ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်သုန်ဘိၣ်သးစၢၤဒိၣ်တုၣ်သိးပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မုၢ်တဖန်လၢအိန်လၢဒဲကဝီၤအပူၤမုၢ်ဂုၤ, အချၢမုၢ်ဂုၤတဖန်အဂ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်အိန်သးအဂုၤအဘၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးတၢ်ဂီၢ်ခါနုန်လီၤ

**အကုန် (၄) — တာ်သိင်္ဂတာ်သီဘဉ်ဃး
ပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲအတာ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤ**

တာ်သိင်္ဂတာ်သီ (၂၄)

၁။ ပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲတာ်လိဉ်တဖဉ်အဖီခိဉ်တၢ်မၤစၢၤတဖဉ်ကဘဉ်တၢ်ပာ်ထီဉ်ဖိဉ်ထီဉ်
ရဲဉ်က့ၤအီၤဒ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲတာ်လိဉ်အတာ်သိဉ်တၢ်သီအိဉ်ဝဲအသးပှၤဖျးဒီးတၢ်ကွၢ်
မဲဉ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အဒုဉ်အဆၢတဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

၂။ တၢ်မၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲအတာ်လိဉ်အပှၤလီၤအိဉ်ကမ့ၢ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ဉ်တၢ်တဘဉ်
ဒုးလဲၤကဟံးကွဲးအီၤအီၤလီၤဆိဒဉ်တၢ်ဆုသုးဂ့ၢ်ဝီဒီးထံၤဂီၢ်ကီၢ်သဲးဂ့ၢ်ဝီန့ဉ်ဘဉ်.

တာ်သိင်္ဂတာ်သီ (၂၅)

၁။ တၢ်မၤမုၢ်ဒါမိၢ်ပှၤလၢတၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲအတာ်မၤစၢၤဆုပှၤလီၤအိဉ်
ကမ့ၢ်တဖဉ်သန့ၤထီဉ်အသးလၢထံကီၢ်ပဒိဉ်အပှၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖဉ်အဖီခိဉ်န့ဉ်လီၤ.

၂။ ဟီဉ်ခိဉ်ဘိမုၢ်အတာ်ကရၢကရိဘဉ်ဃးဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲအတာ်လိဉ်တဖဉ်ဒီးပှၤမၤ
စၢၤတၢ်လၢအကြးဝဲဘဉ်ဝဲဘဉ်ထွဲတဖဉ်အိဉ်ဒီးခွဲးယာ်လၢကယုာ်ဃီၤအတာ်သးအိဉ်
တၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖဉ်လၢမၤစၢၤပှၤလီၤအိဉ်ကမ့ၢ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်မၤဒ်သးန့ဉ်တဖဉ်
တၢ်တဘဉ်ဃာ်အီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်တဒိတံၢ်ဒိသကိးအတာ်မၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်န့ဉ်လီၤဂီၢ်စုဂီၢ်
ခိဉ်လၢထံကီၢ်တဘဉ်အပှၤအတာ်ဂ့ၢ်န့ဉ်ဘဉ်. ဒီးတၢ်ကဘဉ်ဆိကမိဉ်အီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်
ထံဉ်ဆိကမိဉ်လၢအဂ့ၢ်တမံၤသတးဒီးတဂ့ၢ်လၢတၢ်ကမၤယံာ်မၤနီၤအီၤနီၤစီၤ, လီၤဆိ
ဒဉ်တၢ်အကတီၢ်ဖဲပှၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖဉ်မၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီဘဉ်ထွဲအတာ်လိဉ်တသ့ဝဲအ
ခါ, မ့တမ့ၢ်တသးအိဉ်မၤစၢၤဝဲအဆၢကတီၢ်အခါန့ဉ်လီၤ.

၃။ ပုၤန့ၣ်စီန့ၣ်ကမီၤဘၣ်ထွဲကိးဂၤကဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢ ပုၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝိဘၣ်ထွဲအတၢ်လိာ်တဖၣ်ကလဲၤကက့ၤဝဲအဂီၢ်ဒီးကတိစၢၤမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်ဒီးဒ်သိးတၢ်မၤစၢၤပုၤလိာ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ကလဲၤအသးချၢအဂီၢ်န့ၣ် ကမၤစၢၤဝဲဒ်သိးတၢ်တၢ်တၢ်အသ့တအိၣ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၆)

ပုၤလၢတၢ်လိာ်ဘၣ်အိၣ်လၢကမၤပုၤဂ့ၢ်ဝိဘၣ်ထွဲအတၢ်လိာ်တဖၣ်အတၢ်စီၣ်ဆူၤဒီးအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟံၣ်ကဲဒီးဒီးသဒၤဘၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တၢ်တဘၣ်မၤဒၤဂ့ၢ်အိၣ်ဒီးမၤဆူၣ်မၤစိးအိၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၇)

၁။ ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝိဘၣ်ထွဲအတၢ်လိာ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီးပုၤမၤစၢၤတၢ်လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲတဖၣ်ဖဲအဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤအခါန့ၣ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်စ့ၣ်ကီးဝဲတၢ်ဒီးသဒၤလၢ အလီၢ်အိၣ်ဝဲတဖၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖိဇွဲးယာ်ဘၣ်ထွဲပုၤလိာ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ဒီးဟံၣ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲလၢအတၢ်ဟံၣ်ကဲပဲနီၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအမၤဝဲဒ်န့ၣ်အသိးန့ၣ်တၢ်ကရၢကရိဒီးပုၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ဟံၣ်ကဲဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အတၢ်ဟံၣ်ကဲပဲတီၢ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအဘၣ်တၢ်ဟံၣ်လီၤအိၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်လူၤပိာ်ထီၣ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အတၢ်ကရၢကရိလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးန့ၣ်အိၣ်လၢထံၣ်ကီၢ်ပုၤခိၣ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်တထီၣ်ဒါ မ့တမ့ၢ် တကံၣ်ဂုၢ်လိာ်အသးဒီးတၢ်ကရၢကရိလၢအမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤစၢၤလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးလီၤအိၣ်လၢ လံာ်အဆၢလၢအဖိခိၣ်အံၤန့ၣ်ဘၣ်.

အကူ (၅) — တ်သိန်တံသီဘၣ်ထွဲဒီးတံက့ၤကဒါက့ၤတံၤသ့ၣ် ထီၣ်ဆီလီၤက့ၤတံၤအိၣ်တံၤဆိးဒီးတံၤဟံၣ်ဖှိၣ်ထီၣ်က့ၤသးတဖၣ်

တံၤသိၣ်တံၤသီ (၂၈)

၁။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအမူအဒါအိၣ်ဝဲတဖၣ် ဖဲအကယျုပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ကက့ၤ ကဒါက့ၤဒ်အသးဒၣ်ပဲၤဒီးအသးအသ့ၣ်အလၢကမိၤက့ၤအလီၤဒၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တံၤအ လီၤဖဲပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အိၣ်ဆိးညိန့ၢ်တ့ၢ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်အသးဒၣ်ဝဲလၢကက့ၤ သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤက့ၤအတံၤအိၣ်တံၤဆိးလၢတံၤလီၤတတီၤတီၤန့ၢ်ကတၢၢ်အိၣ်ဒီးမ့ၢ်ဒါ မိၣ်ပုၤလၢကဟံၣ်လီၤတံၤကျါတဘျီဖိဃုာ်ဒီးတံၤမၤအကျဲအတၢ်ရဲၣ်အကျဲတဖၣ်န့ၣ် လီၤ. ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤဒ်န့ၢ်အသိးတဖၣ်ကက့ၢ်ကျဲးစးတံၤစၢၤမၤပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ် လၢအတံၤက့ၤကဒါက့ၤ မ့တမ့ၢ် အတံၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤက့ၤအတံၤအိၣ်တံၤဆိးအလီၤ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အံၤကက့ၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤက့ၤတံၤအိၣ်တံၤဆိးမ့တမ့ၢ်က က့ၤဟံၣ်ဖှိၣ်သကိးထီၣ်က့ၤသးအတံၤရဲၣ်တံၤကျဲးအဂီၢ်တံၤပၤဆုၤအံးထွဲကွၢ်ထွဲဒီးတံၤ ကျဲးစးလီၤဆီလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တံၤအုၣ်ကီၤကတၢၢ်အိၣ်ဝဲအလၢအပျဲၤန့ၣ်လီၤ.

တံၤသိၣ်တံၤသီ (၂၉)

၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖဲတဖၣ်အံၤဖဲအက့ၤကဒါဆုအဟံၣ်အဖီ မ့တမ့ၢ် အလီၤအကျဲလၢ အအိၣ်ညိန့ၢ်ဝဲ, မ့တမ့ၢ် အလီၤတတီၤတီၤလၢအထံၤကိၢ်ဒၣ်ဝဲအပူၤဒ်သိးကဆီလီၤက့ၤ အတံၤအိၣ်တံၤဆိးအဂီၢ်န့ၣ် တံၤတဘျီနီၤပးတံၤအဂုၢ်အဆၢမိဖျိအဝဲသ့ၣ်တဘျီမ့ၢ် တ့ၢ်ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်လၢအဘၣ်ဟံၣ်တုၢ်အလီၤအိၣ်လီၤဆိးအသိန့ၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ် အိၣ်ဒီးခွဲးယာ်လၢကန့ၣ်လီၤဟူးဂဲၤဖဲမၤသကိးလၢ ကဗျါအတံၤဖဲတံၤမၤတဖၣ်အပူၤ လၢဟံၣ်လၢဆုအုဃုာ်ဒီး ခွဲးယာ်ထံသိးတုၤသိးန့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤအိၣ်ဒီးမူၤဒါတဖၣ်ကတိၤစၢၤမၤစၢၤပုၤလိၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်, ပုၤဟဲၣ် က့ၤကဒါတဖၣ်အိၣ်လၢကဒိးန့ၢ်ကဒါက့ၤအတၢ်ဖိတၢ်လံးစုၤလိၤခိၣ်ခိၣ်လၢအဟံၣ်တ့ၢ်ဝဲ, မ့တမ့ၢ် တၢ်ဖိတၢ်လံးစုၤလိၤခိၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွဲၣ်အိၣ်ခိၣ်ပုၤလိၤအိၣ်ကမ့ၢ်အဖိခိၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်အတၢ်စုၤလိၤခိၣ်ခိၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံးတဖၣ်ကမၤန့ၢ်ကဒါက့ၤဝဲအဂီၢ် မ့ၢ်တညီန့ၢ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအမူၤအဒါအိၣ်ဝဲတဖၣ်ကမၤန့ၢ်က့ၤ မ့တမ့ၢ် ကမၤစၢၤဝဲအဝဲသ့ၣ်ဒိးသိးကမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အပူၤအကလံၤလၢအကြၢၤဝဲဘၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘျီဂ့ၤထီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်အတၢ်တမံၤမဲၤန့ၢ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သိ (၃၀)

လၢဟံၣ်ခိၣ်ဘိမ့ၢ်အတၢ်ကရၢၤကရိးကရၢၤအဂ့ၤအဂၤလၢ အဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်တဖၣ်ဒီးပုၤဂဲၤလိၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်ကန့ၢ်လိၤမၤစၢၤဘၣ်တၢ်ဒိတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤအိၣ်အသိးအဂီၢ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤအိၣ်ဒီးမူၤဒါခဲလၢကဟ့ၣ်လိၤဘၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်အခွဲးအယၢ်လၢတၢ်မၤတၢ် တၢ်မၤယံၣ်မၤန့ၢ်အိၣ်အပူၤဒိးသိးကမၤစၢၤဘၣ်ပုၤလိၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်က့ၤဆိလိၤကျဲၤလိၤကျဲၤအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး မ့တမ့ၢ်အတၢ်က့ၤကျဲၤထီၣ်က့ၤအလိၤအိၣ်လိၤဆိးဒီးအတၢ်ပၢၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်က့ၤအသးအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

